

דוד רוזנזוויג

«יציאת מצרים» ליוסף טל

96 "יציאת מצרים" אלקטרונית

ביצוע בכרה עולמי של היצירה למוסיקה אלקטרונית יבוצע היום (יום ד') בשעה 20.35 באולם "ג.מ.א." בירושלים. שם היצירה הוא "יציאת מצרים" מאת יוסף טל. היא תבוצע ע"י אברהם גת ואבנר לוי, בהסנתו של "קול ישראל".

96 על היסודות התיאורטיים, וכן על אחדות מן המסקנות המוסיקליות שיש להסיק מחומר הצלילים החדש המופק ע"י השמוש באלקטרוניקה, נמסר בהרצאתו המקיפה של יוסף טל (ר' "הארץ" 21.1.58). בכך מסר החוקר את עיקרי רשמיו מן החומר החדש הזה. כי חומר זה — אך לא יצירה, ההרחבה של האפשרויות במיון הצליל — ע"י קביעה חפשית של שורת השונים ה"עליונים, המחוברים אל הטון הבסיסי, לעומת שורת השונים העליונים הקשורים לגוון המסויים של כל אחד מן הכליים המוסיקליים הנוצעים כיום, כשלו"ש במספר — הרחבה זו נותנת בידי המלחין המודרני אפשרויות בלתי מוגבלות.

בלות ממש — להפקת צלילים בעלי גוון, הקרוי גם "צבע". מה שהמלחין עושה מן החומר הזה, הוא תהליך היצירה שאינו נבדל מתהליך היצירה, משתמשת בכלי אחד על גוון הצלילי המיוחד לו. הרגמה מוחשית של יצירה למוסיקה אלקטרונית ניתנה לנו בבצוע הפומבי של "יציאת מצרים" מאת יוסף טל, שנתקיים, בחסות "קול ישראל" ביום ד' 19 במארס באולם אימ"א בירושלים. יוסף טל הגה את היצירה הזאת, ביצעה מהנדסי "קול ישראל", אברהם גת ואבנר לוי. הם שחרגו את כוונת המלחין, את המצאתו החפשית, לשפה המוחשית של הצליל הבוקע מתוך המכשיר העומד על הבמה, במקומו של המבצע החי, או המבצעים החיים המלאים את חלל הבמה בקונצרט בנוסח "מסורתי". בצד היצירה נמשך כ-15 דקה: להפקתה, כלומר ליצירתה והעלאתה על הסרט, עד שהוכשרה לבצוע בי אונזי השומעים, השקיעו המלחין עם המהנדסים כ-150 שעות עבודה. לצד לים המופקים בעזרת האלקטרוניקה, נתווספו ביצירה זו הקולות של שני זמרים חיים, אנטוניה לבן וי. זוהר, ר' האחרון גם השמיע קולו, כקריין. נדמה לי שפעם פומבית שמעתי גם קולו של המלחין עצמו באמרו פסוקים, או מלים, מותאמים לתוכן היצירה (אך ייתכן ששפיעתי).

עדין לחתור למוסיקה זו. כי אין לייחס את הצליל הבוקע מן המכשיר לכלי מוסיקלי מסויים: צליל אחד דומה לכנור הבס, או לסובה עמוקת וגו' וצלילים אחרים מזכירים את צליל הצלילי האבן וכיוצא באלו, אך אינם חלים אתו. מערכת הצלילים וגיוונת כמות כי חדשה, בלתי רגילה ובלתי ידועה לגמרי לאוזן (לחוציא כמובן את קול האדם); אף כי שילובו עם הצלילים החיים שים יוצר שוב אפקטים צליליים חדשים). למוסיקה מודרנית היא איננה לית, אך גם, שיטה שנים עשר שנים נ"ם אין בה, שום שיטה מן הידועות עד כה אינה שולטת בה. היצירה מהירה ונסימן לבצע חיוניות של המחבר, שעלו בו כאשר חשב על "יציאת מצרים" אתה מבחין בנושא מל הנושא האחר מופיע נושא נגדו הנושא מופיע בתוכו, וכן גם הנושא הנגדי הנושא מופיע באקטובת אחת, ואח"כ בשתי אקטובות יותר, גבוה, וכך בכך עם צלילי נבה הטון הולך ומתקצר מקצב הפקתו, וכן גם הנושא הנגדי אבל אלה הם אפקטים מוסיקליים אשר גם הקול העליונים והמולטיפוניים שהתמזגו בהם, הם כאלו שיתחילו קולאפונט, מעברים, חסיכות, תארכוז, קצרות וכיוצא באלו, כי שנושא הפיקה הוא מקצב, המקצב נשמע פעם כאילו מר שמו ופעם על עץ, לאחר כי תקע בחצוצרה או בטרומבונת (כמעט שום צליל אינו מזכיר את כלי הקשת). מני גינתיות רבה יש ביצירה זאת, כשהיש לימוניות השוררת בה תובעת כטוב כי אמצעות מלניות ברורות ומובנות: אפוא יציאת ברורות ולכסס המסורתי: ה" בעצ"ה הנה המוסיקה מעורפלת וי נודדת כתנודות הענן, ה" באש" והנה להבות האש פורצות מעלה, בצליל בחרגה בשעור המלירות מנובה וב יומקט עוצרים האמצעים הצליליים על יכולת הביצוע בעזרת כלים יכולת לכ נית אנשיים יצירה זו אף ונוצת טכ לב, מעוררת רגשות, קושרת את המא וין למחשבות ולעיונות העולים כאשר הוא חושב על יציאת מצרים, ובמסגרת זו, ובמשמעות זו, יפה היצירה.

למרחב

22 AUG 1958

מיום

צני שנונית

מוסיקה

96. יציאת מצרים ליוסף טל

המוכר מאוד את "קלוריאם" ה" קולנוע), וכשמדובר על עמוד האש החולך לפני המהמה, נשמע שבריי צלילים מנוקים סביב המילה "אש", תיאור שהוא נאטוראליסטי מעיקרו. מצד אחר שוב נוקט המחבר בדרך התייבון הסריאלי, שהוא מעבד את מוטיב המסדה של המשה הצליליים בכל מיני תימונים, ושינויים, דבר שיכול היה לעשותו באותה מידה (ר' בתיר הצלחה) לו השתמש בתזמורת רגילה, גם אם נביא בחשבון, שה מחבר לא היה חפשי בהגשמת כוונתו. חיו בשל מיעוט האמצעים הסכניים המצויים באולפני "קול ישראל" ל מטרות זו, אין מגוון מן חרושם הדל והסטריילי של המצלול האלקטרוני, רושם המתאשר תוך השוואה עם מיצורים אלקטרוניים מארצות אחרות.

"יציאת מצרים" היא פואמה כורית אגראפית, המיועדת להסתמך על היחשה חזותית של הרקדנים, ועלילי מחת מוארת במי קריין (לפי ספר שמות). המוסיקה ממלאה בה תפקיד לואי בלבד, ובמקרה הטוב ביותר יכולה רק להעמיק את הפרספקטיבה של היצירה. תחום הסכנה העיקרי של המדיום האלקטרוני — התפשטה ה" מחולטת — נעקף בזה לגמרי. המיצור בכללותו לוקה בחוסר אחידות, מצד אחד מפיך המחבר אפי קטים מיוחדים האפשריים רק במדיום האלקטרוני, ראשית, בסוגה ה" ריתמית המתארת את יציאתם החי פוזה של בני ישראל ממצרים, השני בוטסת על משחק מהירותו האינו ניתן לביצוע בשום דרך אחרת, פוזה זו, המבוצעת בנקישות בלבד, היא רעיון מוצלח שלעצמו אך פגום ב" הגשמתו, שכן הפריז המחבר בהעדר רות מילאני, אמונותי של שנינוי-מהי כת מיכאניים, דוגמה אחרת היא ה"עבוד" המיוחד שניתן לקולות האדם המוקלטים המשתתפים בביצוע (הזמרים אנטוניה לבן ויהושע זוהר), ע"י השתקפויות אקוסטיות ושינויים דינאמיים מיוחדים. למשל, מש מבטא הקריין מלים או משפטים מסויימים שהמחבר מייחס להם חשיבות יתרה, אנו שומעים את קולו כשי הוא "גדול" ו"קרוב" מאד (אמצעית).

המחבר נקט, איפוא באמצעים שר נים מאד שאינם צפויים לדור ככ" סיפה אחת, ובחשבון אחרון נאלץ ה" מאיזן להיאחו ברושם הרגעני של קטע זה או אחר, בייחוד ברלסת הסתיירה בין ההגות המופשטת בדרך הפיתוח הסריאלי, לבין הביטוי האקספרסיבי גיסיטי המובקע המפורץ בקולות ה" זמרים וזאת להמחשה נוקבת, היס" טרית כמעט (ב" שירת הים" למשל) — וזה על חשבון באחידות האמנר חית.

בעריכת: **מוכאד קשיב**

הנכם מאזינים ל...

"יציאת מצרים"

כלתי מתקבלים על הדעת וכפוף הוא הופך למפורסם, עשיר, וכה חשוב שאפילו עורך עתון בוהמיה מוריד לפניו את הכובע.

אחרת היתה דעתו לאחר האונה לתסכית השני בתוכנית — וידיה של כובסת. מס' חבר כי בכל זאת אין חיינו של עתונאי כה קלים: חייב הוא להאזין לסיפורן של כובסות בגיל העמידה שחטאו בנערותו, לסבול את כל השתפכויות לשונן ולבסוף לחזור למערכת ללא כל "סטורי".

מכל מקום, לאחר מקלחת אחת של צוננין ואחת של רותחין, לא נותר לו למאזין אלא לתהות על שני התסכיתים עצמם. ואז הוא רק מגלה כי למעשה כל מה ששמע לא היה אלא מעשיה לא עפת שדרה וזוקא. שכל תפליחה מילוי חצי שעה או משהו דומה בלוח תוכניותיו של קוד ישראל. כי הרי מוסר השכל רב אי אפשר לשאוב מן התסכית, והנאה אסתתית או בידורית כל שהיא לא מצאנו בו, ויתור אמנותי וודאי שלא היה בו, למה אם כן הועלה בפלל על גלי האתר? לאלוהי קוד ישראל פתרונים.

כדאי להאזין:

צריך להיות (יום ו', 18.10, קול ישראל) תוכניתה היוו של להקה הנח"ל כפי שהוקלטה בביצוע פומבי.

★ ● ★

בקונצרט התזמורת הפילהרמון מונית (יום א', 21.30, קול ישראל): דקוויאוס לבראמס, חלק א', בביצוע ה' תזמורת ומקהלה קאמרית בניצוחו של איתן לוסטיג. מנצח על היצירה אלפרד וואלנשטיין.

★ ● ★

כר העולם במה (יום א', 22.30, קול ישראל) סדרת תוכניות על התפתחות התיאטרון. הפעם: תיאטרון הרינסט.

★ ● ★

יזמנה של יוספינה (יום כ', 21.30, קול ישראל) תסכית לפי ספרה של גוסטה דוידסון. עיבוד וביום יעקב בן הרצל.

★ ● ★

פתיחת התערוכה הפינלאומית בפריז (יום ה', 21.30, קול ישראל) כפי שהועברה על ידי כתבת קול ישראל לתערונה, רות שפירא.

רעש מוזר שבקע הישבוץ במוקד ימי המאזין בישראל בישר על פתיחתה של תקופה חדשה במחיי סיקה הישראלית: תקופת המוסיקה האלקטרונית. שני טכנאי רדיו ומנהיג הביאו לפני המאזין המושג תזמון תערוכת של רעשים, קולות אדם ודיקטום. שתיארו מוסיקאליית את התרשמותו של המוכר מייצגי את מצרים.

אם כי תשעה מאזינים מעשרה סגרו ווי דאי את מקלטיהם לאחר חמש הדקות הראשונות של ההאונה, ואולי אף ברוגז רב, הרי שמבלי משים היו הללו עדי שמיעה לתדירתה של המוסיקה החדישה — המסלגת מזה מספר שנים את עולם המוסיקאיט לי שניים — אף לגבולות הצרים של ארצנו שלנו.

לא היה זה מבצע קל כלל ועיקר. המלחין יוסף טל ועוזריו אברהם גת ואבנר לוי, עברו למעלה מ-150 שעות באולפן עד שי הצליחו לגבש מאלפי צלילי יסוד את היצירה שגרשמה על ידי המלחין. לפני שהוגשה היצירה במערומיה לשיפוטו של המאזין, הקדים אף מר טל הקדמה קצרה, עניינית וממצה, המנסה לקרב את המאזין לסף מפתנו של הפרוודור להיכל המוסיקה החדשה — הסברה שהיתה מיועדת לשבר אף אוזנו של ההדיוט במאזינים.

לגבי מי שפוגש בגלי קול ישראל אך משדרי שגרה ובלבד, הרי היתה "יציאת מצרים" של יוסף טל, מטום עלייה על דרך חדשה. נדמה לנו כי לו היו אנשי "קול ישראל" מקדישים אך עשירית המרץ שהקדישו השלושה במבצעים האחרון, היו פני הדברים בשרות השדור אחרים לגמרי.

דרך שגרתית

מי שעקב אזור תסכיתו הראשון של דב קווסתלר דרכי לריפורטאגיה, מתוך שני ה' תסכיתים שערך לפי שני סיפורי ריפורטאגיה מאת העתונאי ההונגארי אויגן קיש, לא יכול היה שלא לתמוה מדוע לא נעשה הוא עצמו ריפורטר. אחרי הכל עבודתו של עתונאי אין קלה ממנה — כל מה שעליו לעשות הוא לברות מספר שקרים

